

O SZACOWNEJ JUBILATCE

Pani prof. dr hab. Wanda Marianna Supa to wybitny, zasłużony pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu w Białymstoku. Jest znaną i szanowaną specjalistką w dziedzinie współczesnej i najnowszej literatury rosyjskiej. Nie tylko z pasją zajmuje się działalnością naukową, ale także z ogromnym zaangażowaniem popularyzuje wiedzę o kulturze i literaturze rosyjskiej. Od wielu lat prowadzi badania poświęcone zjawisku satyry i satyryczności w literaturach wschodniosłowiańskich XX i XXI wieku, dotyczące zarówno teorii, jak i historii satyry. W kręgu Jej zainteresowań znalazły się również zagadnienia związane z szeroko rozumianą antropologią literatury oraz recepcja twórczości pisarzy polskich w Rosji. W dorobku naukowym Jubilatki ważne miejsce zajmują także prace poświęcone literaturze białoruskiej, zarówno tej powstającej na Białorusi, jak i tworzonej przez pisarzy białoruskojęzycznych w Polsce. Literatura białoruska, sporadycznie ukraińska, rozpatrywana jest w pracach Pani Profesor w kontekście literatury światowej. Rezultaty prowadzonych przez Nią naukowych poszukiwań i eksploracji znalazły swoje odzwierciedlenie w licznych publikacjach w Polsce i za granicą. Dorobek naukowy Jubilatki obejmuje ponad 140 publikacji, w tym cztery monografie autorskie i dwa skrypty oraz 11 redakcji monografii zbiorowych.

Pani Profesor Wanda Supa urodziła się 16 sierpnia 1948 roku w Staszowie, obecnie województwo świętokrzyskie. W 1971 roku ukończyła Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Rzeszowie. Po uzyskaniu dyplomu magistra przez kilka lat pracowała w szkołach średnich. W 1975 roku podjęła studia doktoranckie w Instytucie Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego, wiążąc się od tego momentu naukowo z literaturą rosyjską. W roku 1979 Jubilatka

uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych, broniąc rozprawy na temat specyfiki bohatera rosyjskiej prozy produkcyjnej lat 60. Ówczesne zainteresowania badawcze Pani Profesor koncentrowały się wokół zagadnień związanych z poetyką prozy rosyjskiej okresu radzieckiego, ze szczególnym uwzględnieniem sposobów kreacji postaci oraz organizacji form językowych.

Kolejny ważny etap w działalności naukowej Jubilatki rozpoczął się, kiedy Badaczka przystąpiła do realizacji zadań związanych z tematyką planowanej rozprawy habilitacyjnej. W centrum aktywności badawczej Pani Profesor znalazła się wówczas specyfika prozy rosyjskiej lat 70.–80. ubiegłego wieku. Powstające artykuły oscyływały między innymi wokół typologii narracji, charakteru rzeczywistości przedstawionej, rodzajów i funkcji opisu, pojmowania terminu „formy umowne” – *Analiza określeń typów narracji we współczesnym literaturoznawstwie* (1985), *Opis we współczesnej prozie rosyjskiej* (1986), *Rzeczywistość przedstawiona we współczesnej rosyjskiej baśni literackiej* (1987), *Wykładnia terminu „formy umowne” w literaturoznawstwie radzieckim* (1988), *Świat przedstawiony we współczesnej rosyjskiej fantastyce naukowej* (1989). Efektem prowadzonych na tym polu badań było uzyskanie przez Jubilatkę w 1989 roku stopnia doktora habilitowanego na Uniwersytecie Warszawskim. Rozprawa habilitacyjna Pani Profesor *Poetyka współczesnej prozy rosyjskiej. Mimetyzm oraz formy umowne* poświęcona została analizie biegunowo odmiennych zjawisk w prozie rosyjskiej lat 70.–80. XX wieku. Materiał badawczy obejmował zarówno prozę tradycyjną (socrealizm), jak i eksperymentującą, przekraczającą normy obowiązującej wówczas poetyki. Kontynuacją i pogłębieniem rozważań nad swoistością eksperymentalnej prozy rosyjskiej lat 70. XX wieku, reaktywującej tradycje modernizmu oraz zapowiadającej nową postmodernistyczną estetykę stała się kolejna książka Jubilatki *Twórczość Walentina Katajewa*. Monografia ukazała się w 1996 roku. Publikacja ta poprzedzona była licznymi artykułami poświęconymi wybranym aspektom prozy W. Katajewa – *Poetyka mikropowieści W. Katajewa „Klocek”* (1990), *Małe formy satyryczne w twórczości W. Katajewa* (1991), *U źródeł rosyjskiej satyry radzieckiej. „Defraudanci” W. Katajewa* (1993), *W kręgu literatury aprobatywnej wobec totalitaryzmu. „Katakumby” W. Katajewa* (1993), *Model świata przedstawionego w powieści*

W. Katajewa „*Czasie, naprzód!*” (1994), *Walentin Katajew i jego stosunek do władzy radzieckiej* (1994), *Творчество Валентина Катаева* (1996), «*Мовизм*» В. Катаева как синтез разнообразных поэтик (1996).

Równolegle Jubilatka podjęła badania zogniskowane wokół zagadnień satyry i satyryczności w literaturach wschodniosłowiańskich. Zainicjowała cykl międzynarodowych konferencji naukowych *Satyra w literaturach wschodniosłowiańskich*, które odbywały się w Białymstoku od 1992 do 2006 roku, stając się ważnym elementem naukowego krajobrazu rusycystyki polskiej. Konferencje gromadziły liczne grono badaczy literatur wschodniosłowiańskich zarówno z Polski, jak i z zagranicy, pozwalając na wymianę doświadczeń, myśli, koncepcji naukowych, otwierając tym samym pole do twórczych dyskusji i kontaktów naukowych. Gościli w Białymstoku badacze z Europy Środkowo-Wschodniej (Rosja, Białoruś, Ukraina) oraz Łotwy, Niemiec, Izraela, Stanów Zjednoczonych, Francji, Szwecji. Pokłosiem każdej konferencji był tom, ukazujący się w ramach serii „*Satyra w literaturach wschodniosłowiańskich*” pod redakcją Pani Profesor Wandy Supy. Ukazało się siedem tomów: t. I – 1993, t. II – 1998, t. III – 1999, t. IV – 2000, t. V – 2002, t. VI – 2005, t. VII – 2008. Zainteresowanie zagadnieniami satyry i satyryczności w literaturach wschodniosłowiańskich znalazło także swoje odzwierciedlenie w publikacjach Jubilatki. Warto tu wspomnieć chociażby o takich artykułach jak: *Satyra Saszy Czornego wczoraj i dziś* (1998), *Obrazowanie satyryczne w „Moskwie 2042” W. Wojnowicza* (1999), *W kręgu satyry postmodernistycznej. „Palisandria” Saszy Sokołowa* (2000), *W kręgu pojęć „satyra” i „groteska”* (2002), *W kręgu pojęć „satyra”, „ironia”, „parodia”...* (2005).

Kolejnym ważnym etapem w poszukiwaniach naukowych Pani Profesor Wandy Supy stała się tematyka biblijna w literaturze rosyjskiej drugiej połowy XX wieku. Powstało szereg artykułów dotyczących tej tematyki, m.in.: *Świątynia sprofanowana i jej obraz w porewolucyjnej prozie rosyjskiej* (2001), *Евангельский текст в современном русском романе («Покушение на миражи» В. Тендрякова и «Пирамида» Л. Леонова)* (2001), *Opowieść W. Maksimowa „Kwarantanna” w kontekście sacrum prawosławnego* (2003), *Historia radziecka w świetle „Starego Testamentu” w „Psalmie” F. Gorenszteina* (2003), *Porewolucyjna literatura rosyjska wobec sacrum prawosławnego* (2003), „*Sąd*

Ostateczny” Wiktora Jerofiejewa (2004), *O kategoriach łaski i soborowości w powieści Borysa Pasternaka „Doktor Żywago”* (2004), „Psalm” Fridricha Gorensztejna czyli historia radziecka w świetle „Biblii” (2004), *Biblia jako intertekst w poemacie Wien. Jerofiejewa „Moskwa – Pietuszki”* (2006), *Bóg ludzi „prostych” i „małych” w powieści W. Astafjewa „Przekłęci i zabici”* (2006).

Zwieńczeniem pracy naukowej Jubilatki z tego okresu jest wydana w 2006 roku monografia pt. *Biblia a współczesna proza rosyjska*, w której dogłębnie bada Ona stosunek literatury rosyjskiej drugiej połowy lat 80. i pierwszej połowy lat 90. XX wieku do *Biblii* i pojęcia *sacrum*. Koniec XX wieku to niezwykle złożony i znaczący okres w rozwoju literatury rosyjskiej ze względu na dokonujące się wówczas w Rosji przemiany światopoglądowe i obyczajowe związane z rozpadem Związku Radzieckiego i transformacją ustrojową. Pani Profesor poddała analizie w swojej książce zarówno teksty prozatorskie, kontynuujące tradycje realizmu, jak i reprezentujące nową postmodernistyczną estetykę, ponieważ istotnym kryterium wyboru materiału badawczego była jego aksjologiczna różnorodność i estetyczna innowacyjność.

Stałym elementem refleksji badawczej Pani Profesor była literatura białoruska, zwłaszcza twórczość Sokrata Janowicza, Maksyma Hareckiego, Wasyla Bykowa, Włodzimierza Korotkiewicza, Olgi Ipatowej, co znalazło swój wyraz w szeregu opublikowanych artykułach: *Творчасць Сакрата Яновіча ў амерыканскай літаратурнай кантэкście* (1995), *Sokrat Janowicz – pisarz polsko-białoruskiego pogranicza* (1996), *Obraz mniejszości białoruskiej w prozie Sokrata Janowicza* (1999), *Сократ Янович – писатель польско-беларусского пограничья* (2002), *Sformułowania uogólniające w prozie Sokrata Janowicza* (2003), *Тэма ўзаемасувязі Беларусі і Усходу ў гістарычнай прозе Вольгі Інатавай* (1997), *Maksim Harecki i jego stosunek do Polski* (1998), *Literacka spuścizna M. Hareckiego* (2001), *Роман В. Короткевича “Христос приземлился в Городне” в контексте мировой литературы* (2001), *W kręgu aksjologii prozy Wasyla Bykowa* (2006), *Исторические детективы Владимира Караткевича вчера и сегодня* (2015).

W 2009 roku Pani Profesor za całokształt działalności naukowej otrzymała tytuł profesora.

Kolejnym ważnym obszarem badawczym Jubilatki stała się antropologia literatury. Pani Profesor zainicjowała cykl konferencji *W kręgu problemów antropologii literatury*, które organizowane były we współpracy z Grodzieńskim Uniwersytetem Państwowym im. Janki Kupały w latach 2012-2016. Wszystkie konferencje z cyklu cieszyły się dużym zainteresowaniem środowisk naukowych polskich i zagranicznych. Pierwsza konferencja z cyklu (*Świat człowieka w literaturze: metodologiczne aspekty badań problematyki antropologicznej*) zgromadziła ponad 80 uczestników, w tym 33 gości zagranicznych, którzy reprezentowali różne ośrodki naukowe Rosji, Ukrainy, Białorusi, Łotwy, Gruzji. W kolejnych konferencjach (*Świat rzeczy w literaturze 2014*, *Antropologia przyszłości. Literackie obrazy futurologiczne na przestrzeni dziejów 2016*) równie aktywnie uczestniczyli badacze z Polski oraz z Europy Środkowo-Wschodniej. Interdyscyplinarny charakter konferencji pozwolił na wymianę doświadczeń badawczych i dyskusję w szerokim kręgu przedstawicieli nauk humanistycznych: rusycystów, slawistów, neofilologów, polonistów, kulturoznawców, filozofów. Ukazało się pięć monografii pokonferencyjnych pod redakcją naukową i współredakcją Pani Profesor w ramach serii *W kręgu problemów antropologii literatury: Antropologia codzienności* (2013), *W stronę antropologii niezwykłości* (2013), *Topos domu. Doświadczenie zamieszkiwania i bezdomności* (2016), *Ciało i rzecz w literaturze* (2016), *Antropologia przyszłości* (2018).

Swoistym podsumowaniem wieloletnich badań Jubilatki stała się książka *W kręgu problemów prozy rosyjskiej końca XX – początku XXI wieku. Tematy i konwencje* opublikowana w 2018 roku. W tej monografii Pani Profesor podjęła próbę zsyntetyzowania własnych badań ze współczesną metodologią stosowaną przez rusycystykę rosyjską oraz zagraniczną. W obszarze Jej zainteresowań znaleźli się przedstawiciele pokoleń pisarskich, aktywnych na przełomie XX i XXI wieku, reprezentujących różne kierunki literackie i uprawiających różne gatunki literackie. W książce znalazły się studia poświęcone wybranym utworom autorstwa znanych współczesnych prozaików rosyjskich, takich jak: Aleksander Sołżenicyn, Walentin Rasputin, Władimir Makanin, Ludmiła Ulicka, Tatiana Tołstoj, Wiktor Jerofiejew, Wasilij Aksionow, Władimir Sorokin, Wiktor Pielewin, Jurij Polakow i Roman Sienczyn.

Warto podkreślić, że ponad jedna trzecia artykułów z dorobku naukowego Jubilatki została opublikowana za granicą, w ośrodkach badawczych Rosji, Białorusi, Litwy, Łotwy, Bułgarii, Niemiec oraz Czech.

Pani Profesor Wanda Marianna Supa przez czterdzieści lat (nieprzerwanie od 1 października 1979 roku do chwili obecnej) jest związana z Uniwersytetem w Białymstoku (wcześniej Filia Uniwersytetu Warszawskiego). W tym okresie Jubilatka pełniła szereg funkcji. W latach 1990–1996 była prodziekanem Wydziału Humanistycznego. Od 1996 roku do 2019 roku kierowała Katedrą Rosyjskiej Literatury XX wieku (obecnie Katedra Rosyjskiej Literatury Współczesnej). Przez dwie kadencje (od 2008 do 2016 roku) była dyrektorem Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej. Od 2008 roku do 2016 roku przewodniczyła Wydziałowej Literaturoznawczej Komisji Doktorskiej. Wypromowała pięciu doktorów: Agnieszkę Baczewską-Murdzek, Elżbietę Pańkowską, Ewę Pańkowską, Weronikę Biegluk-Leś oraz Iwonę Zdanowicz. Za swoją pracę naukową oraz pracę organizacyjną na rzecz Uczelni i Wydziału była wielokrotnie nagradzana, za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych – w latach: 1981, 1992, 1997, 2005, 2008, 2009, 2013, natomiast za działalność organizacyjną oraz społeczną – w latach: 1990, 1991, 2004, 2005, 2007, 2010, 2011, 2012, 2013, 2016.

W 2004 roku Pani Profesor została uhonorowana Złotym Krzyżem Zasługi, a w 2013 roku otrzymała Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Jubilatka przynależała również do wielu organizacji naukowych, krajowych oraz międzynarodowych, takich jak: Międzynarodowa Asocjacja Rusycystów, Międzynarodowa Asocjacja Białorutenistów, Polskie Towarzystwo Rusycystyczne, Polskie Towarzystwo Białorutenistyczne, Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza. Współpracowała z Rosyjskim Stowarzyszeniem Kulturalno-Oświatowym w Białymstoku oraz Stowarzyszeniem Współpracy Polska–Wschód, a także z Białostocką Wszeczną Kulturoznawczą. Pani Profesor Wanda Supa była również animatorką życia kulturalnego w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej. Szczególnie dużym zainteresowaniem cieszył się organizowany przez Nią w latach 2013–2015 Regionalny Konkurs Piosenki Rosyjskiej. Aktywnymi uczestnikami trzech edycji konkursu byli nie tylko studenci różnych wydziałów

Uniwersytetu w Białymstoku, Politechniki Białostockiej, Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku oraz uczniowie szkół średnich z Białegostoku i z regionu, ale także goście z Grodzieńskiego Uniwersytetu Państwowego im. Janki Kupały oraz Baranowickiego Uniwersytetu Państwowego.

Pani Profesor Wanda Supa swoją energię i pasję dzieli pomiędzy pracę naukową, zamiłowanie do podróży oraz miłość do zwierząt i muzyki klasycznej. Jubilatka zwiedziła ponad połowę świata, odbyła wiele egzotycznych podróży, m.in. do Australii, Afryki, Azji Wschodniej, na Syberię i Kaukaz.

W czasie długoletniej pracy na Uniwersytecie w Białymstoku Pani Profesor dała się poznać nie tylko jako rzetelny i ceniony naukowiec, którego dorobek stał się istotną składową współczesnej rusycystyki polskiej, ale także jako prawy, dobry i wrażliwy człowiek. Współpracownicy na Uczelni, na Wydziale, a szczególnie w Katedrze zawsze mogli liczyć na życzliwość Pani Profesor, wsparcie, ogromną wiedzę, a także umiejętności organizacyjne.

*Weronika Biegluk-Leś
Ewa Pańkowska*

Szanowna Pani Profesor!

Z okazji Jubileuszu chcielibyśmy złożyć Pani serdeczne i szczerze podziękowania za wszystkie wspólne lata naukowych poszukiwań, za ogromny trud i serce, które włożyła Pani w powstanie i rozwój naszej Katedry, za Pani życzliwość, wsparcie, cenne rady, za inspirację, jaką była i jest dla nas Pani pasja badawcza, otwartość, gotowość do podejmowania wciąż nowych wyzwań naukowych.

*Współpracownicy
Katedry Rosyjskiej Literatury Współczesnej
Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej
Wydziału Filologicznego
Uniwersytetu w Białymstoku*